

## СИЛАБУС ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТА

### *Судова психологія: теорія та експертна практика*

<b>Рівень вищої освіти</b>	Другий (магістерський) рівень
<b>Освітньо-професійна програма</b>	Клінічна психологія
<b>Кафедра</b>	Клінічної психології
<b>Кількість кредитів</b>	3,5 кредити ЄКТС
<b>Форма контролю</b>	Екзамен
<b>Мова викладання</b>	Українська
<b>Розробники курсу</b>	Наталія Завязкіна
<b>Контактна інформація</b>	nzaviazkina@gmail.com

### ЗАГАЛЬНА ІНФОРМАЦІЯ ПРО ОСВІТНІЙ КОМПОНЕНТ

Метою освітньої компоненти визначається відповідно до вимог професійної діяльності практикуючих психологів та полягає у засвоєнні студентами принципів виконання психологічних експертиз, набуття основних навичок проведення експертного дослідження та підготовки експертного висновку.

Завданнями освітньої компоненти є:

1. Оволодіти основними теоретичними знаннями та практичними навичками в колі прикладних судово-психологічних дослідженнях
2. Навчитись аналізувати та використовувати особливості психологічних знань в судочинстві
3. Опанувати психологічні категорії, які мають значення в юриспруденції

### ЗМІСТ ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТА

#### Тема 1. Загальні проблеми судових психологічних експертиз

*Лекція 1-2. Витоки судово психологічної експертизи.* Вступ. Методологічний апарат. Історія формування судово-психологічної та комплексної судово психолого-психіатричної експертизи. Особистісна і професійна готовність психолога до проведення психологічної експертизи. Етичні стандарти.

*Лекція 3. Загальні проблеми судових психологічних експертиз.*

Загальні принципи комплексування знань різних галузей.. Призначення, організація та проведення КСППЕ. Методологічні питання проведення судово психологічної експертизи. Теоретичні аспекти КСППЕ. Заключення судово-психологічної експертизи

*Лекція 4-5. Організаційні та правові проблеми судово-психологічної експертизи.* Особливості проведення експертизи в кримінальному процесі. Особливості проведення експертизи в цивільному процесі. Правові аспекти КСППЕ. Експертна оцінка психічної діяльності та проблема норми та патології в судово-психологічній експертній діяльності.

#### Тема 2. «Компетенції судово-психологічної експертизи».

*Лекція 6-7. Психологія кримінальної агресії.*

Поняття агресії в психології. Кримінальна агресія та її типологія. Фактори реалізації агресивних дій. Психологічні механізми кримінальної агресії. Патологічні прояви в реалізації кримінально-агресивних

дій.

**Лекція 8-9. Судово-психологічна експертиза емоційних станів.**

Визначення різновидів афективних станів. Співвідношення афекту та інших емоційних реакцій та станів, які мають юридичне значення. Компетенції судового психолога-експерта при кваліфікації емоційних станів. Патологічний афект та компетенції судового експерта-психіатра. Стадійність афекту та їх кваліфікація.

**Лекція 10. Посмертна експертиза.**

Організація проведення експертизи особи, яка покінчила життя самогубством. Предмет та задачі експертизи. Питання експертам. Критерії експертної оцінки. Психологічні та інші фактори суїцидального ризику.

**Лекція 11. Судово-психологічна експертиза неповнолітніх обвинувачених.**

Основні завдання СПЕ неповнолітніх обвинувачених. Психічний розвиток та особистісні властивості дитини. Вікові кризи. Акцентуації характеру. Девіантні прояви. Підкоряємість. Групові тенеценції. Питання при призначенні даного виду експертизи.

**Лекція 12. Психолінгвістична експертиза**

Завдання психолінгвістичної експертизи. Авторознавча експертиза. Виявлення ситуаційного стану автору. Методичне забезпечення психолінгвістичної експертизи. Рівні аналізу тексту

## ПОЛІТИКА КУРСУ

Курс спрямований на формування знань і практичних навичок в колі прикладних судово-психологічних досліджень. Допомагає навчитись аналізувати та використовувати особливості психологічних знань в судочинстві та опанувати психологічні категорії, які мають значення в юриспруденції. Навчання передбачає дотримання етичних норм, конфіденційності, академічної доброчесності та активну участь студентів у заняттях. Оцінювання здійснюється на основі поточного контролю, виконання всіх вказаних в програмі завдань та підсумкової атестації. Важливою складовою курсу є практичні заняття, присутність на яких є обов'язковою. Практичні заняття спрямовані на закріплення теоретичних знань, аналіз клінічних і професійних ситуацій, розвиток навичок професійного мислення та міжособистісної взаємодії. Пропуски практичних занять без поважної причини негативно впливають на підсумкову оцінку. У разі наявності поважної причини пропущене заняття може бути відпрацьоване шляхом виконання індивідуального завдання за погодженням із викладачем.

## ОЦІНЮВАННЯ

**Методи поточного контролю:** проводиться з метою оцінювання результатів навчання протягом семестру і включає систематичний моніторинг навчальних досягнень здобувачів. Поточний контроль здійснюється під час проведення лекційних та практичних занять у формі виконання практичних завдань, коротких тестів для закріплення матеріалу, розв'язання кейсів та активної участі в обговореннях, в обсязі навчального матеріалу, визначеному для кожного заняття.

- виконання практичних задач (оцінюється під час їх виконання);
- виконання умов академічної дисципліни (оцінюється під час лекцій, практичних занять та під час поточного контролю теми).

**Методи підсумкового контролю:** проводиться з метою оцінювання результатів навчання наприкінці семестру, відповідно до навчального плану у формі іспиту, в терміни, встановлені графіком

навчального процесу та в обсязі навчального матеріалу, визначеному робочою програмою дисципліни.

*Форми поточного контролю:*

Тести та практичні задачі. Максимальна оцінка за виконання практичної задачі становить 5 балів.  
Виконання умов академічної дисципліни. Відвідування лекцій та активна участь у практичних заняттях.

*Форма підсумкового семестрового контролю:*

Іспит проводиться в тестовому форматі. Максимальна сума балів за залік - 40 балів.

#### **Оцінювання окремих видів навчальної роботи**

<b>Вид діяльності здобувача вищої освіти</b>	<b>Кількість балів</b>	<b>Максимальна кількість балів (сумарна)</b>
Практичні задачі	5	20
Виконання умов академічної дисципліни	40	40
Іспит	40	40
		<b>100</b>

**Умова допуску до заліку:** мінімальна кількість балів при виконанні умов академічної дисципліни – 34

### **МЕТОДИ НАВЧАННЯ**

Курс буде викладений у формі лекцій (24 год.) та практичних (4 год.) занять, організації самостійної роботи студентів (75 год.). Протягом курсу передбачено проведення індивідуальних консультацій (2 год.).

Під час викладання дисципліни використовуються наступні методи навчання: словесні (лекція, пояснення, бесіда), наочні (ілюстрація, демонстрація), практичні (аналіз кейсів, виконання практичних завдань).

### **РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА**

1. Алікіна Н. В. Психологічна експертиза в слідчій практиці / Н. В. Алікіна, П. Д. Біленчук, М. А. Зубань, А. В. Ромашко. – Київ : Укр. акад. внутр. справ, 1993. – 55 с.
2. Андрюшкова О. А. Поняття та підстави обмеження цивільної дієздатності фізичної особи за законодавством України та зарубіжних країн / О. А. Андрюшкова // Зб. наук. праць Харків. нац. пед. ун-ту імені Г.С. Сковороди. "Право". – 2012. – Вип. 19. – С. 195–201.
3. Бабич Н. Л. Характеристика емоційно-вольової регуляції поведінки осіб із вадами розумового та фізичного розвитку / Н. Л. Бабич // Педагогіка, психологія і мед.-біол. пробл. фіз. виховання і спорту. – 2007. – № 4. – С. 8–11.
4. Бандурка О.М. Юридична деонтологія: підручник / О.М.Бандурка, О.Ф....- Харків: НУВС, 2002. – 336с.
5. Басай В. Д. Специфіка захисту неосудних та обмежено осудних осіб в суді першої інстанції / В. Д. Басай, Б. М. Дердюк // Вісн. Акад. адвокатури України. – 2009. – Число 3. – С. 69–76.
6. Дердюк Б. М. Мета та підстави судового провадження у справах неосудних та обмежено осудних осіб / Б. М. Дердюк // Вісн. Акад. адвокатури України. – 2009. – Число 2. – С. 109–115.
7. Дердюк Б. М. Призначення судово-психіатричної експертизи у справах неосудних та обмежено осудних осіб / Б. М. Дердюк // Акт. пробл. вдосконалення чинного законодавства України : зб. наук.

- статей. – Івано-Франківськ, 2008. – Вип. 20. – С. 208–212.
8. Козирєв М. П. Мотивація в психологічній структурі злочину / М. П. Козирєв // *Наук. вісн. Львів. держ. ун-ту внутріш. справ. Сер. психологічна.* – 2012. – Вип. 1. – С. 164–174.
  9. Котюк І.І. Теорія судового пізнання: монографія / І.І.Котюк. – К.: Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2004. – 208с.
  10. Кошинець В.В. Етичні проблеми судово-психологічної експертизи / В.В.Кошинець // *Актуальні проблеми вдосконалення чинного законодавства України: збірник наукових статей.* – 2002, вип.. С.191-196
  11. Медведєв В. С. Психологія злочинної діяльності : навч. посібник / В. С. Медведєв. – Київ, 2012. – 204 с.
  12. Юридична психологія: підручник / Александров Д.О., Андросюк В.Г., Казміренко Л.І. та ін.; за аг.ред. Л.І.Казміренко, Є.М.Моїсєєва. – К.: КНТ, 2007. -360с.
  13. Ячина А. Призначення судово-психологічної експертизи при розслідуванні справ / А.Ячина, М.Цимбал // *Право України.* – 2001. - №1. – С.50-52
  14. A survey of psychological test use patterns among forensic psychologists / R. P. Archer, J. K. Buffington-Vollum, R. V. Stredny, R. W. Handel // *J. Pers. Assess.* – 2006. – Vol. 87, N 1. – P. 84–94.
  15. Anti-social personality characteristics and psychotic symptoms: Two pathways associated with offending in schizophrenia / J. D. Van Dongen, N. M. Buck, M. Barendregt [et al.] // *Crim. Behav. Ment. Health.* – 2015. – Vol. 25, N 3. – P. 181–191.
  16. Bohleber W. The concept of intersubjectivity in psychoanalysis: taking critical stock / W. Bohleber // *Int. J. Psychoanal.* – 2013. – Vol. 94, N 4. – P. 799–823.
  17. Borderline personality disorder / J. G. Gunderson, S. C. Herpertz, A. E. Skodol [et al.] // *Nat. Rev. Dis. Primers.* – 2018. – Vol. 4. – Art. No 18029.
  18. Bourget D. Dissociation: defining the concept in criminal forensic psychiatry / D. Bourget, P. Gagné, S. F. Wood // *J. Am. Acad. Psychiatry Law.* – 2017. – Vol. 45, N 2. – P. 147–160.
  19. Duntley J. D. Toward an evolutionary forensic psychology / J. D. Duntley, T. K. Shackelford // *Soc. Biol.* – 2004. – Vol. 51, N 3/4. – P. 161–165.
  20. Gottfried E. D. Mental disorders among criminal offenders: a review of the literature / E. D. Gottfried, S. C. Christopher // *J. Correct. Health Care.* – 2017. – Vol. 23, N 3. – P. 336–346.
  21. Hass G. A. Forensic psychological assessment in forensic practice: case studies / G. A. Hass // *J. Pers. Assess.* – 2017. – Vol. 99, N 5. – P. 556–557.
  22. Maslow A. H. Motivation and personality / A. H. Maslow. – 3rd ed. – New York : Harper and Row, 1987. – 293 p.
  23. Muñoz Conde F. Free will and criminal sciences / F. Muñoz Conde // *Rev. Derecho Genoma Hum.* – 2014, spec. No. – P. 125–130.
  24. Nishio C. The summary mental examination in criminal proceedings / C. Nishio // *Keio J. Med.* – 2011. – Vol. 60, N 1. – P. 22–26.
  25. Norman G. From theory to application and back again: implications of research on medical expertise for psychological theory / G. Norman // *Can. J. Exp Psychol.* – 2005. – Vol. 59, N 1. – P. 35–40.
  26. Otto R. K. The practice of forensic psychology. A look toward the future in light of the past / R. K. Otto, K. Heilbrun // *Am. Psychol.* – 2002. – Vol. 57, N 1. – P. 5–18.
  27. Thomas C. R. Juvenile justice mental health services / C. R. Thomas, J. V. Penn // *Child. Adolesc. Psychiatr. Clin. N. Am.* – 2002. – Vol. 11, N 4. – P. 731–748.